

SUJUVAT PALVELUT, VAHVAT PERUSKUNNAT

KOKOOMUKSEN TIEKARTTA
TULEVAISUUDEN KUNTAKENTTÄÄN

KOKOOMUS

Kuntakannanoton on valmistellut Kokoomuksen kunnallis- ja aluepoliittinen toimikunta. Kannanotto on hyväksytty puoluehallituksessa 12.3.2011.

TIEKARTTA TULEVAISUUDEN KUNTAKENTTÄÄN

Kun kunta- ja palvelurakennetta kehitetään, on löydettävä malli, joka on kuntalaisen kannalta paras. Malli joka turvaa palvelut ja takaa kuntalaisille aidot vaikuttamismahdollisuudet. Hallinto on ainoastaan väline kohti hyviä palveluita. Kokoomus sitoutuu hallintohimmeleiden rakentelun sijaan kaikkein tärkeimpään: turvaamaan suomalaisten palvelut vaikeasta taloustilanteesta huolimatta. Me arvostamme palveluita, lähikouluja ja neuvoloita, emme kunnantaloja.

Kokoomuksen tavoitteena on työssäkäynti- ja asiointialueisiin perustuvat, taloudellisesti vahvalla pohjalla toimivat itsenäiset ja elinvoimaiset kunnat. Kuntien ja valtion välisen tehtävänjaon tulee olla selkeä ja kansalaisille ymmärrettävä. Paikallisdemokratia toimii kuntien sisällä ja asukkaiden paikallisidentiteetti on vahva. Kuntien määrä on tulevaisuudessa selvästi nykyistä pienempi ja uudet, vahvat kunnat palvelevat paremmin kuntalaisia.

Kaikilla suomalaisilla on oikeus laadukkaisiin peruspalveluihin, keskeisimpinä sosiaali-, terveydenhuolto- ja koulutuspalvelut. Näistä palveluista Suomessa vastaavat pääosin kunnat. Kuntien vahva talous ja toimiva palvelurakenne ovat siksi aivan keskeisiä kysymyksiä suomalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa.

Hallinto ja sen rakenteet eivät ole itseisarvo. Hallinto on työväline, jonka avulla varmistetaan palveluiden laadukas järjestäminen ja saatavuus kustannustehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Väestön ikääntyessä ja kustannusten noustessa kuntien hallintorakenne on osoittautunut liian raskaaksi – julkinen taloutemme ei kestä nykyisiä menoja. Kuntasektorin tehokkuus on yksi Suomen kansantalouden avainkysymyksistä.

SUUNTANA PAREMMAT PALVELUT

Kehittyvän kuntakentän päätavoite on paremmat palvelut. Kunta on sopivan kokoinen silloin, kun se pystyy vastaamaan laadukkaista terveys- ja sosiaalipalveluista, monipuolisesta koulutuksesta, ympäristön viihtyisyydestä ja turvallisuudesta sekä kokonaisvaltaisesta maankäytön, liikenteen ja asumisen suunnittelusta ja toteutuksesta.

Paremmat palvelut eivät tarkoita lähtökohtaisesti kalliita palveluita vaan fiksummin järjestettyjä palveluita. Kuntalaisten tarpeita on kuunneltava yhä tarkemmalla korvalla, ja palvelurakenteiden on vahvistettava ihmisten yksilöllistä tarpeiden huomiointia. Laajempi väestöpohja antaa paremmat mahdollisuudet palvelupolkujen uudistamiseen ja valinnanmahdollisuuksien lisäämiseen.

Paremmat palvelut tarkoittavat mm. panostamista ennaltaehkäisevään toimintaan. Kun esimerkiksi terveysongelmia onnistutaan ehkäisemään ennalta, ihmisten elämänlaatu paranee ja sairaanhoitokustannukset pienenevät.

Laaja valinnanvapaus on osa parempia palveluita. Kunnissa kolmas sektori ja yritykset on otettava tiiviimmin mukaan palveluiden tuottamiseen ja kuntalaisten valinnanvapautta lisätään mm. palvelusetelijärjestelmää kehittämällä.

Palveluiden kehittämiseksi käyttöön tulee ottaa Ruotsissa toimiva palvelualoite. Tällä hetkellä kunnat arvioivat itse omaa toimintaansa. Palvelualoite velvoittaisi kuntia vertailemaan toimintaansa myös ulkopuolisiin palveluntarjoajiin. Palvelua tuottava yksityinen toimija voisi esittää kunnalle vaihtoehdoisen, laadultaan paremman tai kustannuksiltaan edullisemmän palvelutarjouksen ja kunnan olisi tehtävä vertailu omaan toimintaansa.

KUNTIEN JA MARKKINOIDEN SUHDE

Kuntien rooli palveluiden järjestäjänä ja kehittäjänä on murroksessa. Kunnilla on jatkossakin vastuu palveluiden järjestämisestä. Kunnalla on oltava omaa palvelutuotantoa, jotta osaaminen säilyy ja markkinat eivät saa ylivaltaa palveluiden tuottamisessa. Yksityinen monopoli on vielä julkistakin monopolia pahempi vaihtoehto.

Kokoomuksen mielestä suurempi kuntakoko takaa toimivat markkinat. Isossa kunnassa on riittävän vahva oma tuotanto markkinoiden tasapainottamiseksi ja varaa hankkia riittävä kilpailutusosaaminen. Kunta voi paremmin avata haluamansa toiminnot kilpailulle ja edistää uuden yritystoiminnan syntyä kuntaan. Kuntien vastuu toimivien markkinoiden syntymisessä palvelusektorille on suuri.

Kokoomus uskoo, että toimivat markkinat lisäävät kuntalaisten valinnanvapautta ja parantavat palveluiden laatua niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla.

KUNTIEN HENKILÖSTÖ HYVINVOINNIN TURVAAJANA

Kunnissa työskentelevät ammattilaiset ja asiantuntijat rakentavat joka päivä suomalaista hyvinvointia. Väestön vanheneminen ja työikäisten suomalaisten määrän väheneminen aiheuttaa kuntien henkilöstölle haasteita niin lisääntyvänä palvelutarpeena kuin kunnan henkilöstön eläköitymisen kautta. Vuoteen 2020 mennessä yli kolmasosa ja vuoteen 2025 mennessä noin puolet nykyisistä kunta-alan työntekijöistä siirtyy eläkkeelle.

Jo nyt monissa kunnissa pätevien ammattilaisten palkkaaminen joihinkin tehtäviin on vaikeaa. Erityisesti ongelma korostuu pienissä maalaismaaisissa kunnissa. Kuntatyönantajan vastuu työssä jaksamisesta, henkilöstön kouluttamisesta ja työssä pätevytyymisessä on suuri.

Mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhön on keskeinen työhyvinvointia lisäävä tekijä. Kunnilta on löydettävä rohkeutta ja näkemystä muuttaa johtamistapojaan siten, että kunta-alan ammattilaisten ja asiantuntijoiden osaaminen saadaan täyteen käyttöön kuntalaisten parhaaksi. Erityisesti kuntaliitostilanteissa henkilöstöä on kuunneltava, jotta palveluita saadaan kehitettyä sujuviksi ja kuntalaisten tarpeita vastaaviksi. Kuntaliitosten muutosturvaa on muutenkin kehitettävä. Jäykkien karensien sijaan tarvitaan todellista muutosturvaa.

Toimivilla sähköisillä palveluilla vapautetaan henkilökuntaa byrokratian pyörittämisestä kuntalaisten palvelemiseen. Henkilöstön sujuvaa vaihtumista eläköitymisaallossa tuetaan työn ja opiskelun yhdistämisellä, esimerkiksi oppisopimuskoulutuksella.

ALUEIDEN ERILAISUUS VAHVUUTENA

Suomi on laaja ja monenlaisten alueiden maa. Se on rikkaus. Kansallisessa politiikassa on tunnustettava ja tunnistettava alueiden erilaisuus ja siitä kumpuavat vahvuudet. Lainsäädäntö on laadittava siten, ettei se vahvista jotain aluetta muiden alueiden kustannuksella – lainsäädännön on mahdollistettava eri alueiden kehittyminen alueen omista lähtökohdista.

Erilaisille alueille on hyväksyttävä toisistaan poikkeavia ratkaisuja yhtenäisen lainsäädännön puitteissa. Erityyppiset alueet voidaan jaotella seuraavasti:

- Metropolialue
- Suuret kaupunkiseudut
- Kaupunkialueet
- Maaseutu ja harvaan asuttu alue

Suuret kaupunkiseudut ja kaupunkialueet eivät tarkoita vain kyseistä kaupunkia vaan myös ympäryskuntia.

UUDEN KUNNAN UUDET MAHDOLLISUUDET

Vahvat itsenäiset kunnat ovat oman toiminta-alueensa parhaita kehittäjiä. Työssäkäynti- ja asiointialueeseen perustuvassa kunnassa on tarkasteltava kokonaisuutena maankäyttöön, asumiseen, ympäristöön ja liikenteeseen liittyviä kysymyksiä.

Uutta yhdyskuntarakennetta kehitetään kokonaisuuden etu mielessä pitäen, huomioiden työpaikkojen sijainti, kulkuyhteydet ja alueen vetovoimatekijät. Keskenään kilpailevat kunnat eivät tarkastele näitä kysymyksiä kokonaisuutena.

Myös elinkeinopolitiikkaa on tarkasteltava laajemmasta näkökulmasta. Elinkeinopolitiikka ja yritysten toimintaedellytysten luominen on vahvan peruskunnan keskeinen tehtävä.

Vireä, asukkaita ja yrityksiä kiinnostava kunta voi paremmin vastata myös palveluistaan. Keskeistä on sosiaali- ja terveystoimen tiivis yhteys. Yhdessä kunnassa näiden sektoreiden on helppompaa toimia myös esimerkiksi koulujen ja TE-toimiston kanssa kuin kuntayhtymämuotoisesti järjestetyssä toiminnassa. Emme tarvitse uusia hallintotasoja, vaan selkeitä ratkaisuja palveluiden järjestämiseen niin, etteivät palveluiden vaikuttavuus ja kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet katoa byrokratiaviidakkoon.

Isossa kunnassa koulujen ja oppimisen laatu voidaan varmistaa. Esimerkiksi aineenopettajat voivat toimia useassa koulussa tai useammalla asteella. Näin voidaan lisätä muun muassa koulujen kielivalikoimaa. Tiivis yhteistyö kunnan koulujen kesken antaa mahdollisuuksia opettajien erikoistumiseen ja oppilaiden valintoihin.

Kun suomalaisilta kysytään, mistä he haluaisivat valtion ja kuntien ensisijaisesti säästävän, he useimmiten vastaavat: liiallisesta hallinnosta ja turhasta byrokratiasta. Tässä Kokoomus on täsmälleen samaa mieltä suomalaisten kanssa. Pitkällä aikavälillä oikein läpiviedyt kuntaliitokset vähentävät hallinnon kuluja. Kuntaliitosten myötä hallintoon käytettyjä resursseja voidaan siirtää palveluiden tuottamiseen. Kysymys on siitä, ettemme tarvitse lisää byrokraatteja, tarvitsemme lisää hoitavia käsipareja.

KOHTI EHEITÄ SEUTUJA

Kokoomuksen mielestä kuntien vastuulla olevassa toiminnassa rahoitusta ja järjestämistä koskevat päätökset tehdään samassa pöydässä. Monien kuntien talous ei riitä esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvastaamiseen. Tämän seurauksena on syntynyt paljon erilaisia kuntayhtymiä ja yhteistyömuotoja, joiden avulla palvelut pyritään järjestämään. Yhteistyötä tehdään eri palveluissa eri hallinto- ja johtamismalleilla ja erilaisilla kuntakokoonpanoilla. Tämä vaikeuttaa palveluiden välistä välttämätöntä yhteistyötä, aiheuttaa kustannuksia ja vie asukkailta ja peruskunnilta kansanvaltaisen kontrollin.

Kokoomus pitää selkeimpänä mallina sitä, että riittävän vahvat, työssäkäynti- ja asiointialueisiin perustuvat kunnat vastaisivat keskeisistä palveluista. Tarvitsemme vahvoja peruskuntia tai työssäkäynti- ja asiointialueita, jotka asukkaan näkökulmasta toimivat kuin yksi kunta. Päätöksenteko on tällöin mahdollisimman läpinäkyvää ja kuntademokratiaan perustuvaa. Erilaisissa yhteistyömallissa peruskuntien ollessa vain laskujen maksajina rahan lähde helposti unohtuu ja kustannukset karkaavat käsistä.

Kohti eheitä seutuja päästään seuraavilla askeleilla:

HALLITUSOHJELMASSA ohjataan työssäkäynti- ja asiointialueisiin perustuvien elinvoimaisten kuntien muodostamiseen.

SOSIAALI- JA TERVEYSTALVAST yhtenäistetään Risikon mallin pohjalta.

KUNTIEN yhteistyössä suositaan isäntäkuntamallia kuntayhtymien sijaan.

KUNTIEN ja valtion tehtävät arvioidaan ja työnjako selkiytetään kuntalakiuudistuksen yhteydessä.

VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄLLÄ kannustetaan kuntia tehokkaampaan toimintaan.

DEMOKRATIA JA HYVÄ JOHTAMINEN

Kokoomus arvostaa enemmän palveluita kuin kunnantaloja. Kuntaliitoksiin on löydettävä rohkeutta. Paikallisidentiteetti, kunnallinen demokratia, lähipalvelut ja mahdollisuudet vaikuttaa omaan asuinympäristöön eivät häviä liitoksissa, vaikka niillä pelotellaan.

Kokoomuksen mielestä eheidän seutujen muodostaminen ja kuntaliitokset eivät vähennä olemassa olevien kylien ja kaupunkien arvoa, identiteettiä ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia. Vahva paikallisidentiteetti säilyy hallinnollisten rajojen muutosten yli.

Keskeistä kunnallisessa päätöksenteossa on valmistelun ja päätöksenteon avoimuus ja luottamus edustukselliseen demokratiaan. Rakenteiden pitää antaa mahdollisuus kuntalaisten toimintaan ja vaikuttamiseen. Toisaalta päätöksentekijöiden on edustuksellisessa demokratiassa käytettävä kuntalaisten antamaa mandaattia päätösten tekemiseen.

HALLITUSOHJELMASSA LINJATAAN KUNTIEN TULEVAISUUS

Hallitusohjelmassa linjataan kuntien tulevaisuutta – kuntarakenne, kuntien ja valtion välinen suhde, palvelut ja rahoitus. Seuraavan hallituksen on otettava vahva suunta, sillä ratkaisut eivät voi odottaa neljää vuotta. Sitä ei julkinen talous kestä eivätkä palvelut kannan.

Parlamentaarisen kuntakomitean työn pohjalta uudistetaan kuntalakeja vastaamaan tulevaisuuden haasteita. Kuntalain ja kuntarakenteen uudistaminen on tehtävä tiiviissä yhteistyössä kuntien ja Kuntaliiton kanssa. Kuntaliiton Uusi kunta 2017 -kehittämistyö sitouttaa niin kuntia kuin puolueitakin löytämään yhdessä toimivia ratkaisuja kuntakentän haasteisiin.

PORKKANOILLA KANNUSTETAAN LIITOKSIIN, LAINSÄÄDÄNNÖLLÄ OHJATAAN YHTEISTYÖHÖN

Kokoomus ei halua pakottaa kuntaliitoksiin. Parempia ratkaisuja syntyy, kun kunnat päättävät liitoksista itsenäisesti ja kuntalaisten tahtoa kuunnellen. Nykyinen kuntien yhteistyötä edistävä seutukuntajako toimii hyvänä pohjana kuntakokonaisuuksia mietittäessä, vaikei sellaisenaan olekaan kuntajaoksi siirrettävissä.

Kuntarakenteen kehitystä voidaan edistää rahoituksen keinoin. Lainsäädännöllä on ohjattava kuntia kuntaliitoksiin ja pidempiaikaiset kriisikunnat on otettava tässä erityistarkkailuun. Jos kuntaliitoksia ei synny, on lainsäädännöllä ohjattava kuntia seudulliseen toiminnalliseen yhteistyöhön, jotta palvelut voidaan varmistaa joka puolella maata laadukkaina. Toiminnallista yhteistyötä tarvitaan elinkeinopolitiikassa, maankäytön, asumisen ja liikenteen kysymyksissä, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa sekä koulutuksessa.

Kokoomus ei halua rakentaa seutuhallintoa tai maakuntamallia. Emme halua uusia vaaleja, veroja tai byrokratiaa, vaan yhteistyötä vahvojen peruskuntien välillä.

Valtionosuusjärjestelmä pitää muuttaa siten, että kuntaliitokset ovat liitoskuntien kannalta taloutta vahvistavia tai kustannusneutraaleja, eivät taloutta heikentäviä.

Kuntaliitosten edistämiseksi riittävän suurille kunnille annetaan mahdollisuus ottaa vastuulleen aluehallintoviranomaisille kuuluvia tehtäviä. Tämä edistää kunnan todellisia mahdollisuuksia alueen kehittämiseen ja toimii hyvänä pohjana aluehallintouudistuksen jatkolle.

KOKOOMUKSEN TIEKARTTA TULEVAISUUDEN KUNTAKENTTÄÄN

- EHEÄT KAUPUNKISEUDUT
- TYÖSSÄKÄYNTI- JA ASIOINTIALUEISIIN PERUSTUVA KUNTARAKENNE
- LAADUKKAAT PERUSPALVELUT

LÄHTÖKOHTA

ERILAISET ALUEET

Metropoli

Suuret kaupungit

Kaupunkialueet

Harvaan asuttu alue

TAVOITE

~100–150 vahvaa
peruskuntaa

Vahvoja peruskuntia tai
kuin yhtenä kuntana
toimivia työssäkäynti-
ja asiointialueita

OHJAUSKEINOT

Kuntien ja valtion
työnjako

Rahoitus

Lainsäädäntö

TOIMINNOT

Sosiaali- ja
terveyspalvelut

Koulutus

Hallinto

Maankäyttö,
asuminen,
liikenne, infra

Elinkeinot

VAIKUTUKSET ASUKKAILLE

Parempia palveluita, vähemmän kunnantaloja.
Turvataan palveluiden saatavuus ja korkea laatu
koko Suomessa, jokaiselle suomalaiselle.
Ympäristön ja ihmisten tarpeet huomioiva lii-
kennesuunnittelu ja kaavoitus.

Palvelua nopeuttavat ja parantavat sähköiset rat-
kaisut.

Tehokas ja demokraattinen päätöksenteko, lisää
vaikutusmahdollisuuksia.

Ei uusia veroja, vaaleja, hallintotasoja, valta-
rakenteita, byrokratiaa, vaan painopiste palve-
luissa.

Valmistelija:

Kokoomuksen kunnallis- ja aluepoliittinen toimikunta

Lisätietoja :

toimikunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Petteri Orpo, puh. 050 512 2043

projektijohtaja Matti Kankare, puh. 050 5252 999

sosiaalipoliittinen sihteeri Suvi Aherto, puh. 050 349 6121

KOKOOMUS